

Tordas Értékei

Tordas Értékmegőrző-fejlesztő és Kulturális Közhasznú Egyesület lapja
2007. április • honlap: www.tordas-ert.hu • e-mail: info@rdas-ert.hu • I. Évfolyam 1. szám

Sztrányay Miklós

Ady dialógus

- még mindig csámpás
konok ez a világ
mégsem hanyatlik
kit annyian űztek

mert élethittel szórja
március kofáira
és szentjeire
szitkát és dicsét a tűznek

- amit olvastok

Ady Endre szava:

"ki sose félt de most már nem is félhet"
de

kitől bús Hunnia szikjaira
sírjából is eljut lázítva bárhova
a tiszta honfi szó hogy szolgáljon minket

- "de tűz és tűz én ifjú testvéreim
jaj a tüzet ne hagyjátok kihalni
az élet szent okokból élni akar
s ha Magyarországra dob ki valakit
annak százszorta inkább kell akarni"

akarod a mi országunk?
ennek vessünk neki vállunk!

ha közénk hozott az élet
akarnod kell a közösséget

az összeolvasztó
egygyé forrasztó
tüzet:

március lesz

- "s határtalan az élet"

Meghívó

*Egyesületünk szeretettel hív és
vár mindenkit*

2007 május 1-én

*a Sportpályán és az előtte lévő parkolóban
szervezett majálisra, és főzőversenyre.*

*Az egyesület színeiben induló főző férfiak és
asszonyok szívesen vendégül látnak minden-
kit, akik az egyesület céljait szimpatikusnak,
támogathatónak tartják.*

Jöjjön érezze jól magát velünk!

Az Egyesület Vezetősége

KÖSZÖNTJÜK KEDVES OLVASÓINKAT!

Ön a Tordas Értékmegőrző-fejlesztő és Kulturális Közhasznú Egyesület hírlapját tartja a kezében.

Egyesületünk rendszeresen (havonta) megjelenő újságjában szeretnénk tájékoztatni a község lakosságát céljainkról, munkánkról, rendezvényeinkről.

Szeretnénk bemutatni a falu értékeit, hogy ezek megőrzéséről közösen tudjunk gondoskodni. Reméljük, hogy elképzeléseink a tordasi lakosságnak elnyeri érdeklődését és tagságunk minél több, a község értékeit becsülő és féltő emberrel fog gyarapodni.

Röviden egyesületünkről és céljairól:

Az egyesületet a Fejér Megyei Bíróság 2301 sorszám alatt (Pk. 60.005/2007/6. sz.) nyilvántartásba vette.

Az egyesületünk jogi személynek minősülő, **közhasznú szervezet.**

Az egyesület céljai:

- segítse megőrizni Tordas község elmúlt évtizedeiben elért eredményeit, beleértve a települési önkormányzat által megépített javakat, település kialakított környezetét, értékeit úgy a belterületen, mind a külterületen,
- segíteni a lakosságot a különböző állami és önkormányzati döntések megértésében, szükség esetén jogi segítségnyújtással,
- segítse megőrizni a település múltjában rejlő értékeket, néprajzi, építészeti és természeti értékeit, a falu régi és új keletű, falu szintű rendezvényeit (falunap, május 1-e, Orbán-nap, elszármazott tordasiak találkozója, kulturális fórum stb.)
- célja továbbá elősegíteni a település értékeit bemutató helytörténeti anyag összegyűjtését, kiállítási lehetőségeinek megteremtését szolgáló épület megépítését,
- társadalmi szervezatként segítse kistérsége, az Ercsi kistérség, különösen a martonvásári mikro-kistérség természeti és kulturális értékeinek védelmét, megőrzését, bemutatását, ismertté tételét szoros együttműködéssel az érintett településekkel, azok civil szervezeteivel,
- társadalmi szervezatként együttműködni a régióval és szüksége esetén a szomszédos megye határos településeivel az egyesület céljai megvalósításáért.
- segítse a település testvértelepülés kapcsolatainak ápolását.

Az Egyesület tagja lehet az a természetes személy, vagy szervezet, aki az alapszabályban foglalt egyesületi célokat elfogadja, és tagfelvételi kérelmét a Vezetőség jóváhagyja. A felvételt kérőnek kérelmében nyilatkozatot kell tennie arra vonatkozóan, hogy az Egyesület okiratát ismeri és az Egyesület alapszabályát, céljait, szellemiségét, értékrendjét és kialakult szokásait magára nézve kötelezőnek fogadja el.

Tisztelettel:

Cifka János
Elnök

ANYÁK NAPJÁRA

Gyönyörű tavaszunk felkavarja a természet szunnyadó erőt, megmozdítja az állat és növény világ legapróbb lényeit is. Hatását mi sem kerülhetjük el, az állandó változás és újjászületés forgatagában helykeresésünk legbiztosabb pontjára térít vissza május első vasárnapja.

Ezen a napon a mindennapok zajos létezéséből visszatekintve tartunk egy lélegzetvételnyi szünetet, és hálás szívvel gondolunk arra a csodálatos személyre, akiből "csak egy van". Ő az, akihez életünk legelső szakaszában egy zsinórnyi kötelék fűz, de ahogy csepereidünk úgy lesz egyre acélosabb, bár hosszabb ez az ekkor már szemmel nem látható, de szívéinkkel tisztán érezhető láncolat. A legfontosabb dolgokra ő tanít meg, a szavainkat, a lépéseinket és legfőképp az érzéseinket tőle kapjuk, ajándékba adja, nem kér érte semmit. Neki elég ha láthat minket felnőni, láthatja, hogy ajándékait jól és jóra használjuk. Lehet, hogy az év többi vasárnapján nem

gondolunk ilyen mélységeig bele abba az önfeláldozó gondoskodásba amivel életünk végéig elkísér minket, de ezen az ünnepen próbáljuk meg a lehetetlent, próbálunk visszaadni abból a szeretetből és törődésből egy csipetnyit, amivel ellátott minket. Egy csokor virággal, és ami a legfontosabb nagy bokréta szeretettel álljunk elébe, és érzéseinket a tőle örökölt lehető legegyszerűbb módon fejezzük ki, öleljük át és mondjuk: **"Szeretlek édesanyám!"**

(bedi)

ÉRTÉKEINK, EMLÉKEINK

SAJNOVICS KASTÉLY

(Sajnovics - Nagy - Palocsay Horváth - Salamon - Battyhány - (Perlmutter) - Dreher - Hardy-Dreher kastély)

A levéltári adatok szerint a török háborúk és a Rákóczi-féle szabadságharc alatt a régi község teljesen megsemmisült, lakatlanná vált.

A mai kastély magját a XVII. század végén, a XVIII. század elején emeltette tordasi és kálozi Sajnovics Mátyás, aki 1692-ben Győr vármegye jegyzője, majd alispánja volt. Nemesi címét és előneveit I. Lipót királytól kapta 1687. február 7-én.

A család hatalmas birtokait szintén Sajnovics Mátyás szerezte a török hódoltság elmúltával, Káloz, Tordas és Kuldó pusztákat 420 rénus forintért vette - a Vas megyei Balogh Jánossal (béri Balogh) együtt - a Nagy családtól. (A megvásárolt falvak majdnem teljesen lakatlanok voltak, hiszen amikor a török 1683-ban Bécs alól visszavonult ezeket felégette, elpusztította.) A tordasi birtokra 1697. július 7-én királyi adománylevelet is kapott. Ezután Sajnovics főleg a gazdálkodással foglalkozott, ezért megvált alispáni tisztségétől. A közéletbe akkor tért vissza, amikor 1724-ben a négy kerületi (ítélő)táblát felállították, és a kőszegi tábla elnökének őt nevezték ki.

Sajnovicstól József fia örökölte az uradalmat, mely később az ő fiáé, Sajnovics (II) Mátyásé, Fejér vármegye szolgabírájává lett (az ő gyermeke Sajnovics János nyelvész és csillagász, jezsuita szerzetes). A falut újrateremtő (II). Mátyás birtokossága alatt élte Tordas - és a család is - fénykorát. Sajnovics valószínűleg kibővítette az épületet.

Sajnovics (II) Mátyás 1782-ben bekövetkezett halála után, Erzsébet és férje, alsószabolányi Nagy Ignác örökölték az épületet. A házaspár halála után egyetlen lányuk, Nagy Aloysia és férje báró Palocsay Horváth Ferdinánd kezére került a birtok. Lányuk, Palocsay Horváth Kornélia bárónő alapi Salamon Elek felesége lett, így a Salamon család lett Tordas tulajdonosa.

Tőlük 1871-ben ifj. németújvári gróf Battyány László vásárolta meg a kastélyt és a birtokot, aki tartozásai fejében átengedte azt Pelmutter Jakab bérlőnek.

1875. november 29-én Dreher Antal - a híres sörgyáros - vette meg az uradalmat.

A kastélyt közvetlenül megvásárlása után a Dreher család építette át a ma látható, romantikus és eklektikus stílusban, a Tudor-kor formaelemeinek felhasználásával. Belsejében a díszterem ekkor kapott faburkolatot, menyegyzete kazettás borítást. A díszterembe a Dreher család díjnyertes versenylovairól olajképek készültek, melyeket Otto Walter festett 1899-ben, (3-4 kép) de Hardy Gyulát is megörökítették, a terem központi képén, egy festményen, amint a bakon ül.

(A díszterem kazettáiban lévő, lovakat ábrázoló, festmények száma a kastély 1975-80 közötti felújítása során csökkent, a restaurálás után "elfelejtették" visszahozni. Egyáltalán: a kazettás mennyezet megszüntetését tervezték, amit a falu akkori vezetése sikeresen akadályozott meg.)

A kastély belső elrendezését teljesen átalakították, a korabeli díszes kandallók sokáig megvoltak a kastély padlásán.

Az 1930-as években történt az épület első komolyabb felújítása, és új szakasz építése (jobb szárny). Ekkoriban vendégként György walesi herceg, a későbbi VI. György angol király is járt az épületben.

A Dreher birtokokat 1936-ban felosztották, a kastély a hozzá tartozó gyümölcsösrel és a belmajornak nevezett gazdasági egységgel - összesen 2933 katasztrális holddal - dr. Hardy-Dreher Béláné született Dreher Mária tulajdonába került.

1945 után államosították a kastélyt és Dreher-Haggenmacher Gyárak tordasi munkásüdülőjéről és parkjáról olvashatunk, majd és úttörőtábor helyeztek el benne. Később a legendás Aranycsapat edzőtáborát alakították ki benne. Az épületet a SZOT kezelte. 1948-ban a felállítandó Járási Tüdőgondozó tervét, majd a martonvásári gyermekotthon itteni ideiglenes elhelyezését meghíusítva Budapest Főváros Tanácsa VB Egészségügyi Osztálya foglalta el a kastély épületét, majd 1957-ben szociális otthont alakított ki az épület falai között. Napjainkban fogyatékosok otthonaként működik a fővárosi önkormányzat üzemeltetésében.

A kastély udvara az államosítás előtt és után is a falu kedvenc szórakozó helye volt. Az uradalom idején az uraság által szervezett multságok rendezésére, a háború után a különböző község bálók, majálisok rendezésére került itt sor. Ennek fő színtere a tenispálya volt. A szociális otthon beüzemelése után e rendezvények fokozatosan megszűntek, a park is bezárásra került.

A kastély un. nagyfelújítására 1975-től került sor, amikor a fa födém szerkezetek kicserélését, a tető szigetelését, a fűtést és az épület egyéb energia ellátó rendszereit újították fel.

Ekkor és még korábban dobták ki a termek fűtését szolgáló díszes cserépkályhákat, amelyek még a 80-as években is az "öreg" kastélyszárny padlásán voltak tárolva.

A nagyterem mennyezeti festményei restaurálásra kerültek (néhány ló képe nem is került vissza!). A kastély felújítását a Fővárosi Tanács végeztette. A felújítás terveit a Műemlékvédelmi hatóság hagyta jóvá. A szigorú előírásoknak megfelelően két-három évig tartó felújítás során a kastély teljesen megújult. A kőműves munkákat a helyi mezőgazdasági termelőszövetkezet építő brigádja végezte Báhidzski Balázs építész vezetésével. Az időjárás által tönkrement bástya díszeket Sopronban gyártották újjá.

A 80-as és 90-es években karbantartások folytak az épületben, majd a fogyatékosok otthona kialakítása után különböző foglalkoztatókat alakítottak ki, amely óhatatlanul belső átalakításokhoz vezetett.

A kastély alatti nagy pince (valószínűleg az 1930-as évek átalakításakor építették, illetve bővítették) "légó" pinceként, később jegyzett óvóhelyként szerepelt. E pince 1990-es években történt felújításával, a gondozottak foglalkoztatását szolgálta.

Műemlék

A kastély leírása:

Szabadon álló, földszintes, bonyolult, összetett alaprajzú épület. Leghosszabb homlokzata a kerti homlokzat $1+2+(2+4+2)+2+2+1+2+3+(1+1+1)+(2+3+2)+1+2+1$ osztású. A homlokzat két fő részre osztható: a falszakasz baloldali részén egy öt oszlopos, faragással díszített fa veranda húzódik, középen egy folyosó kapcsolja össze a két részt.

A jobboldali szakasz bal sarkán alacsony, rézsút állított torony, jobb sarkán pedig pavilonszerű rész húzódik, melynek mindhárom homlokzata hasonló kiképzésű, hegyes oromzatokkal ellátott.

Az épület vége 3 tengelyes, az L-alakú hátsó homlokzat $3+4+1+(4+4+1)$ osztású.

Legszebb része a metszett sarkú, erősen előrelépő toronyszerű rész, és az attól jobbra húzódó pártázatos falszakasz.

A hátranyúló szárnyrészen egy kőcsipkés fiatornyokkal és lépcsőzetes pártázattal díszített bástyaszerű rész áll. Az U-alakú udvari rész belső három oldalán $1+4+1+3+1$ torony, majd $2+4+2$, majd 5 a nyílásritmus. Az ablakok legnagyobb részét eredeti pálcarács és füles szemöldökpárkány díszíti. A gazdasági mellékszárny a hátranyúló szárnyhoz kapcsolódik.

A kastély sorsa bizonytalan, 2006-ban a bentlakó fogyatékosokat az új épületbe áttelepítették. Az épület üresen áll (lassan pusztul), várva sorsa beteljesülését. (Folytatjuk!)

(márki)

PROGRAMJAINK - 2007

április

Ismerd meg faludat - ismeretterjesztő előadás a művelődési házban (vagy később, az előadó szervezés miatt) (A falu múltja és közelmúltja)

április

"Falumúzeum" építés tervei. Tájékoztató és megbeszélés az egyesület tagjai bevonásával.

május 1.

Részvétel a családi főzőversenyen - Majális

május 28.

Orbán Nap az Öreghegyen

augusztus 11.

Műsoros est
Arató Bál (hagyomány teremtő)

szeptember:

Hangya állandó jellegű emlékkiállítás megeremtése

december:

Egyesületi közgyűlés

Kiadja:

Tordas Értékmegőztő-fejlesztő és Kulturális Közhasznú Egyesület

Felelős kiadó:

Cifka János

Szerkeszti:

a szerkesztőbizottság

Honlap:

www.tordas-ert.hu